

«БЕКТЕМ»
С.Тентишев атындагы
АзЭУнун ректору
м.и.д., профессор,
КРнын эмгек синирген дарыгери
Селипиев Т.Т.

2025-жыл

**С. ТЕНТИШЕВ АТЫНДАГЫ АЗИЯ ЭЛ АРАЛЫК
УНИВЕРСИТЕТИНИН СТУДЕНТТЕРИНИН
ИЛИМИЙ-ИЗИЛДӨӨ ИШИ ЖӨНҮНДӨ
ЖОБО**

Кант 2025-жыл

1. Жалпы жоболор

1.1. Бул Жобо АЗМУнун Уставынын жана ички тартип эрежелеринин негизинде иштелип чыккан.

1.2. Студенттердин илимий-изилдөө иши (СИИИ) С. Тентишев атындагы Азия эл аралык университетинде адистерди даярдоонун милдеттүү жана ажырагыс бөлүгү болуп саналат жана окуу менен илимий процесстердин биримдигинин негизинде чечилүүчү университеттин негизги милдеттеринин катарына кирет.

1.3. Студенттердин илимий-изилдөө иши аларды чыгармачыл инсан катары калыптандырууга, келип чыккан теориялык жана колдонмо маселелерди негиздүү жана натыйжалуу чечүүгө жөндөмдүү болуусуна кызмат кылат.

1. Студенттердин илимий-изилдөө ишинин максаты жана милдеттери

Студенттердин илимий-изилдөө ишинин тутумун уюштуруунун жана өнүктүрүүнүн негизги максаты – жогорку кесиптик билимге ээ адистердин илимий даярдык деңгээлин жогорулатуу, ошондой эле илимий-техникалык прогресстин, экономикалык ой жүгүртүүнүн жана маданий өнүгүүнүн акыркы жетишкендиктеринин негизинде жогорку окуу жайларынын, башка мекемелердин жана уюмдардын педагогикалык жана илимий кадрларын толуктоо үчүн таланттуу жаштарды аныктоо жана аларды андан ары окутуу болуп саналат.

Студенттердин илимий-изилдөө ишинин (СИИИ) тутумун уюштуруунун жана өнүктүрүүнүн негизги милдеттери төмөнкүлөр болуп саналат:

- окуу сабактары менен студенттердин илимий-изилдөө ишинин интеграциясын камсыз кылуу;
- студенттерди чыгармачыл, илимий жана педагогикалык эмгекке даярдоо менен окутуунун органикалык биримдигин жүзөгө ашыруу;
- студент жаштарынын жеке чыгармачыл жөндөмдөрүн ачуу жана ишке ашыруу үчүн шарттарды түзүү;
- студенттердин илимий ишмердүүлүккө катышуусунун массалуулугун кеңейтүү жана натыйжалуулугун жогорулатуу;
- илимий жана педагогикалык ишмердүүлүккө жөндөмдүүлүгүн жана умтулуусун көрсөткөн таланттуу жаштарды тандоо;
- студенттерде илимий-педагогикалык жана илимий кызматкерлерге мүнөздүү сапаттарды калыптандыруу жана өнүктүрүү;
- келечектеги адистерде төмөнкү сапаттарды калыптандыруу жана өнүктүрүү:
 - ар кандай уюштуруучулук-укуктук формадагы ишканаларда жана мекемелерде илимий негизделген кесиптик иш жүргүзүү жөндөмүн;
 - өз ишмердүүлүгүнө коюлган талаптар өзгөргөн шарттарда алынган билимдерди жана көндүмдөрдү колдонуу жөндөмүн;
 - рыноктук мамилелер шартында пландаштыруунун методологиясын жана практикасынан кабардар болуу, оптималдуу чечимдерди тандоо;

- квалификацияны жогорулатууга жана кайра даярдоого даярдыкты жана жөндөмдүүлүктү;
- университетте СИИИнин массалуулугун жана натыйжалуулугун жогорулатуу, коомдун жана мамлекеттин заманбап муктаждыктарына байланышкан илимдин артыкчылыктуу багыттары боюнча студенттерди изилдөөлөргө тартуу аркылуу;
- өлкө ичинде жана жакынкы, алыскы чет мамлекеттер менен илимий жогорку окуу жайлар аралык байланыштарды өнүктүрүү.

II. С. Тентишев атындагы Азия эл аралык университетинде студенттердин илимий-изилдөө ишин уюштуруунун негизги багыттары

Студенттердин илимий-изилдөө ишин (СИИИ) уюштуруунун негизги багыттары катары төмөнкүлөрдү белгилөөгө болот:

- студенттер менен окутуучулардын ар кандай илимий-изилдөө иштерин биргелешип аткаруусу аркылуу окуу процессинин сапатын жогорулатуу;
- студенттердин колдонмо, методикалык, издөө жана фундаменталдык илимий изилдөөлөрдү жүргүзүүгө катышуусу;
- студенттерде өз алдынча негизделген ой-пикирлерди жана жыйынтыктарды чыгаруу жөндөмдөрүн өнүктүрүү;
- окуу процессинин жүрүшүндө студенттерге заманбап илимдин ар кандай багыттарында өз мүмкүнчүлүктөрүн сынап көрүүгө шарт түзүү;
- жогорку окуу жайларынын окутуучуларынын жана илимий кызматкерлеринин студенттердин илимий-изилдөө ишин уюштурууга жана жетекчилик кылууга активдүү катышуусун күчөтүү.

III. С. Тентишев атындагы Азия эл аралык университетинде студенттердин илимий-изилдөө ишин уюштуруунун түрлөрү, формалары жана ыкмалары

Студенттердин илимий-изилдөө ишмердүүлүгүн пландаштыруу, уюштуруу жана стимулдаштыруу маселелерин тутумдуу чечүүнү камсыз кылуу үчүн, биринчи кезекте, анын негизги түрлөрүн аныктоо зарыл. Мазмунуна жана жүзөгө ашыруу тартибине жараша, жогорку кесиптик билим берүү программаларын өздөштүрүүнүн окуу процессине карата СИИИнин бардык сабактарынын, иштеринин жана иш-чараларынын көп түрдүүлүгү төмөнкү негизги түрлөргө бөлүнөт:

1. Окуу процессине интеграцияланган илимий-изилдөө иши.
2. Окуу процессин толуктаган илимий-изилдөө иши.
3. Окуу процессине параллелдүү жүргүзүлгөн илимий-изилдөө иши.

АзЭУде жүргүзүлүүчү студенттердин илимий-изилдөө ишинин эң натыйжалуу негизги уюштуруучулук формалары болуп төмөнкүлөр саналат:

- студенттердин жеке илимий-изилдөө иштери, башкача айтканда, профессордук-окутуучулук курамдан дайындалган илимий жетекчинин жетекчилиги астында белгилүү бир көйгөйдү иштеп чыгууга студенттердин катышуусу;
- практика учурунда илимий-изилдөө иштерин аткаруу;
- белгиленген тема боюнча илимий реферат даярдоо;
- студенттик илимий ийримдер;

- студенттерди илимий-изилдөө долбоорлорун аткарууга тартуу, ошондой эле студенттердин ар кандай деңгээлдеги (университет ичиндеги, университеттер аралык жана эл аралык) студенттик илимий уюштуруучулук-массалык жана атаандаштык иш-чараларга катышуусу. Бул иш-чаралар СИИИ тутумунун өнүгүшүнө да, ар бир студенттин чыгармачылык потенциалынын өсүшүнө да түрткү берет. Аларга илимий семинарлар, конференциялар, симпозиумдар, студенттердин илимий жана окуу-илимий иштеринин кароолору/конкурстары, предметтер жана адистиктер боюнча олимпиадалар кирет.
- **Комплекстүү студенттердин илимий-изилдөө иши (СИИИ) тутуму** студенттердин окуунун бүткүл мезгилинин ичинде илимий ишке үзгүлтүксүз катышуусун камсыз кылууга тийиш. Комплекстүү СИИИ тутумунун маанилүү принциби – анын ыкмаларынын жана формаларынын курстан курска, кафедрадан кафедрага, бир окуу дисциплинасынан экинчисине, окуу сабактарынын жана тапшырмаларынын бир түрүнөн экинчисине мураска өтүшү болуп саналат. Мында студенттер аткарган илимий иштин жүрүшүндө алынуучу билимдердин, көндүмдөрдүн жана билгичтиктердин татаалдыгы менен көлөмү акырындап өсүшү зарыл.
- **1- жана 2-курстарда** жалпы илимий даярдоонун жүрүшүндө студенттерде илимий ишти аткаруу үчүн зарыл болгон алгачкы билимдерди, билгичтиктерди жана көндүмдөрдү калыптандыруу, өз алдынча иштөөнүн негиздерин үйрөтүү, стандарттан тышкаркы ой жүгүртүүнү өнүктүрүү негизги максат жана мазмун болуп саналат. Бул этапта реферативдик иштер жана лабораториялык иштердин алкагындагы илимий изилдөөлөр пайдалуу болот.
- **3-курста** атайын даярдык процессинде, чакан өз алдынча изилдөөлөрдү жана чыгармачыл мүнөздөгү тапшырмаларды аткаруу аркылуу атайын изилдөөчү көндүмдөр калыптанат, изилдөө жүргүзүүнүн ыкмалары, методикалары, техникалык каражаттары жана алынган натыйжаларды иштеп чыгуу боюнча билимдер тереңдетилет. Бул этапта университет ичиндеги конференцияларга, конкурстарга жана илимий иш-чараларга катышуу милдеттүү болуп калат. Илимий-изилдөө ишинин тапшырмалары менен формалары татаалдашып, көлөмү көбөйөт, иш барган сайын чыгармачыл мүнөзгө ээ болот.
- **4-курста жана айрыкча жогорку курстарда** билимдерди, билгичтиктерди жана көндүмдөрдү мындан ары калыптандыруу, бекемдөө жана өркүндөтүү, чыгармачыл ой жүгүртүүнү жана конкреттүү маселелерди чечүүгө чыгармачыл мамилени өнүктүрүү, өз алдынча чечим кабыл алуу жана аны ишке ашыруу, алынган билимдерди практикада колдонуу негизинен студенттердин жеке тапшырма боюнча өз алдынча илимий-изилдөө ишинин жүрүшүндө ишке ашырылат. Ошондуктан ар кандай деңгээлдеги конференцияларга жана конкурстарга катышуу, окутуучулардын жетекчилиги астында илимий изилдөөлөрдү жүргүзүү зарыл.

- Студенттердин илимий-изилдөө иши милдеттүү түрдө отчет тапшыруу, илимий ийримдин же конференциянын жыйынында баяндама жасоо, ж.б. менен жыйынтыкталат.
- СИИИни (илимий ийримдер, тегерек столдор, семинарлар ж.б.) пландаштырууда кафедра өткөрүү датасын, убактысын, ордун, ошондой эле катышуучулардын тизмесин (С. Тентишев атындагы АзЭУнин кызматкерлери, студенттер) көрсөтүү менен декандын атына рапорт берет. Деканат көрсөтүлгөн рапортту макулдашуу үчүн БС ж ЭД (ОКОиТД) инспекция бөлүмүнө жөнөтөт. СИИИ өткөрүлүп жаткан учурда катышуучу студенттер сабактардан кайра иштетүүсүз бошотулат. СИИИ өткөрүү убактысы менен дал келген сабактарды жүргүзүүдөн окутуучуларды бошотуу максатында АзЭУнин кафедраларында СИИИ боюнча жооптуу окутуучу дайындалат, ал кафедра башчысы жана БС ж ЭД инспекция бөлүмү менен макулдашуу аркылуу өз тобун башка топ менен бириктирүүгө укуктуу.